

Előfizetési ár:

Vidéken: Helyt:

Évnyegyedre 2 f. 50 kr. Helyt: Évnyegyedre 2 f. 24 kr.
Félévre . . . 5 f. 40 kr. Félévre . . . 4 f. 48 kr.
Eladás egyes számonként ninc.

HETILAP

Hirdetések és magánviták:

Hirdetések és magánviták minden izbeni
tájk négy hasábos gar- melyhez minden izbeni
mond sorá 3 p. kr., a beiktatásnál még 10 pkr.
bélyegdíj számítandó.

Az iparvilág, tudomány, művészet és szépirodalom köréből.

A lap beltartalmát illető minden levél a SZERKESZTŐSÉG-
hez ezíndenél, anyagi ügyeit vagy hirdetések tárgyzató pedig
a KIADÓ HÍVATALHOZ.

Bérmentetlen leveleket csupán rendes levelezőinktől
fogadunk el.
Kéziratokat nem küldünk vissza.

Megjelen e lap jelen ivnyi alakjában minden szerdán
és szombaton dében.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS A

HETILAP

april — juniusi évnyegyedére.

Vidéken: évnyegyedre . . . . . 2 f. 50 kr.
Helyt: . . . . . 2 „ 24 „
Előfizetéseket helyt elfogad a Stein és Tilsh
könyvkereskedése, vidéken minden es. kir.
postahivatal.

Az előfizetéseket tartalmazó levelek bérmentesi-
tendők.

Hogy lapunk szétküldése pontosan tör-
ténhessék, a megrendeléseket mielőbb megtenni
kérjük.

Egyszermind ki kell jelentenünk, hogy a
jelen évnyegyedről teljes számu példányokkal
többé nem szolgálhatunk.

Tartalom:

Bulyovszkiné Kolozsvárt s drámánk jövője. — Bőjti
gondolatok. II. — Uj kender-növények. — Viddin
és története. — Levó lezés: Zilah. — Hírfüzér.
— „Erdély nevezetesebb családai“ ügyében. —
Tárca: Nemzeti színház. — Bulyovszkinéhoz.
(Költevény). — Hirdetések.

Bulyovszkiné Kolozsvárt — s drámánk jövője.

Ha mi Bulyovszkinének nemzeti szinpa-
dunkon és társas életünkben megjelenését csak
egyszerűen megtörtént s távozásával végkép
befejezett eseménynek tekintenők: ez vagy
azt bizonyítaná, hogy hivatásunkat, nemzeti ér-
dekeink egyik legszentebbikét nem értjük,
vagy hogy a közvélemény iránt kellő tiszte-
lettel nem vagyunk.

E szerény körben, de következetes jó
akarattal és sok akadály közt mozgó lap ke-
zelői ily vádat megérdemelni nem akarnak.

Nem meteoroknak tartjuk mi e művésznő
Kolozsvárt létét, mely nyomtalanul tűnik el;
nem is szívárványnak, mely csak a szemet
tölté be pillanatnyira színvegyületével: látjuk
annak némely komolyabb természetű követ-
kezményeit, találunk abban számos maradan-
dó becű emlékekre is!

Az indokok, mik az országos szinh. vá-
lasztmányt meghívására bírák, kétségkívül
nemzeti színházunk ajult állapotában, a drá-
ma ügyének állítólag közönségünk előtt is in-
gadózó voltában, sőt megcsökkenésében gyö-
kereznek. B-né vendégjátékainak fényes si-
kere kiáltólag bizonyít a választmány jó ta-
pintata s a szinügy érdekében im e szeren-
csés lépése mellett. Martius 2-án látók először
„Romeo és Juliá“-ban, 18-án utóljára a
„Lovo o di árvá“-ban; és e tizenhat napnak
társas életünkre, e tiz előadásnak szinügyünk-
re nézve mily csodaszzerű lön hatása, mily ide-
vesek következései! Társadalmi létünk felvil-
lanyoztatott, a dráma szinte hihetlen lendüle-
tet kapott.

E téli szinzak alatt a drámai előadáso-
kon a színház többnyire üres vala, kivált a
derék Szathmáriné szerződöttetése előtt. Az o-
perák azonban közepet gyakran, egy párszor
tömtött színházat is csináltak. És ebből néme-
lyek azt következtették, hogy nálunk a dráma

többé magát fentartani nem képes, hogy jö-
vendője opera nélkül nincs, míg az operának
magára is van.

Már a ki a B né itt léte alatti szinbázi
közönségeket látta, s bármi kis jóakarattal bir,
ezeket többé hinni, mondani nem
fogja.

Sőt ha megfontoljuk, hogy itt léte alatt
operáról még csak nem is igen lehetett hal-
lani, hogy a drámai előadásokon még a nyelv-
vinket nem értők is szép számmal jelentek
meg, hogy végre egy alkalommal a különben
kedvelt „Martha“ című opera is csak igen
középszerű közönséget tud csinálni: egész
bizonyossággal állíthatjuk, hogy Kolozsvár
most is a régi lösgyökeres magyar város,
hogy itt a jó dráma kelendősegre mindig szá-
mithat, hogy derekasan képviselve a közön-
ség rokonszenve mérlegében a mérőserpenyőt
szemben az operával mindig felbillenti.

Ez az egyik vígasztaló eredmény, mit
B. vendégjátékai idéztek elő.

A második társas életünkre, nemzeti ér-
zelmeinkre, s nyelvünkre vonatkozik. A jó
tapintattal választott szindarabok s azok szebb
szebb jellemi, a művészi játék, a szabatos
és ékes magyar beszéd, öltözéki izlése B-nét
benn a színházban a széperzés és szeplöte-
len erkölcs előpéldányává — egyszerű mo-
dora, megnyerő egyénisége kívül a szinpadon,
társas életünk kedves központjává tévék. É-
rette elfelejtők bajainkat s keservünket, és
mentünk a színházba; általa lön e hajlék is-
mét a nemzet házává, erkölcs, józólés és e-
rény templomává, holdogok valánk nyelvünk
édes hangjainak hallásában, kevélyek fajunk-
ra, mely nehéz napokhan is ily tehetségeket
tud előállítani.

Harmadik azon erkölcsi hatás, mit B-né
fényes működése nemzeti öntudatunkra gya-
korolt. A mindig tömtött színház, az általános
öröm és meglegedés, az egyetemes lelke-
sültség, mely minden játékánál nyilvánult,
csalhatlan jele e város cultivált érzelműségé-
nek, szellemi magas állásának. A mely nem-
zet fiaí és leányai így ragaszkodnak a szép-
hez és jóhoz, mely nemzeti szinben és alak-
han fejezi ki magát, a mely közönség művé-
szei iránt ily kegyelettel visellettik, azon kö-
zönség minden tiszteletet érdemel, azon nem-
zetnek a sors titkában még jövendője van!

Azt mondják: művészeit tisztelvény ön-
magát tiszteli meg a nemzet. S ha valaha,
most kell nekünk pártolnunk a színházat és
szinművészetet, mint nemzeti költészetünk,
nyelvünk és szokásaink, szóval nemzeti jel-
lemünk és egyéniségünk megvihatlan védbas-
tyait. Most kell, hogy igazi lelkesedést éh-
reszszünk a szinművészen rögs pályája ir-
ránt, most, midőn ök lettek a legdrágább
nemzeti kincs főörjeivé!

E lélek éltette Kolozsvárt, midőn az
első állandó magyar színházat alapítá, s nem-
zetünknek a legelső hirneves szinművészeket
adá; ez hevite, midőn Pest kegyenczeit Lend-
vaynét, Jókainét és Komlóssy Idát ugy, mint
Egressyt, Megyerit és Fánccsy saját kegyen-
czeivé fogadta, a nemzet vendégeiként s a
haza dicőségeinek tekintette; ez hatotta át
közelebről is, midőn Bulyovszkinét elisme-
rése és szeretete minden jeleivel elárasztotta,

midőn előtte a legfőbb nemesség ajtóit meg-
nyitotta, köreiben a legszivesebben látta. Ezért
hiszem én s higgyétek el ti is: hogy nemze-
tünknek, míg művészeit, tudósait, kitűnő fiait
pártolja, hazafiai törekvéseiben elősegíti, jö-
vendője iránt elcsüggedni nem lehet!

Nem tehetem, hogy eltávozott vendégünk
jutalomjátékára irt egy verszetet nehány so-
rát ide ne igtassam. Az első versben a je-
les szerző B-nét mint Erdély szülöttét idve-
zelve, folytatólag így ír:

Jól tudád, érzéd te, mily szegény életünk:
Elrablá örömét egy fagyos durva tél;
A társas létben is virágot hol lelünk?
Nagy böjt van: a szív csak égre néz, csak
remél.

Bőjti gondolatok. *)

II.

Egy fiatal ember lépett egykor szobámba.
Arca ki vala gyúlva, szemében mélaság, haja
zilált. Divánra veté magát, s szivarának füst-
fellegét elmélyvedve bocsátgató fölfele.

— Ah! miért nem vagyok festő, szob-
rász, vagy író! miért nem vagyok csak egy
időre, hogy gondolataimat letehetnem.

Egyszerre felismertem benne a világfáj-
dalom lázrohamát. Megnyitám ajkait, s ő folytató.

— Szereti-e ön a természetet, a mezők
virágait, a csillagok harmoniját? Ült ön sík
mezőn, zöld fűben, nem érezve, nem gondol-
va semmit, mégis egész világ fájdalomát emel-
ve keblén; s ha ült, nem lepte-e meg vala-
ha illatár, mely a szellő szárnyain jött, isme-
retlen, virágtalannak látszó tájról; s ha igen,
mondja meg, mi volt azon inger, mely fel-
költé önt s az illatár forrása felé vonzá ón-
tudatlan. S miután a természet virágáblóját,
egy ibolyabokort feltalált: mi volt azon érzet,
mely a virágot sem illetni, sem odahagyni
nem engedé.

Igy vagyok én egy hölgygyel, kinek sze-
lid hire mint illatár előzte meg láthatását. Hi-
re nem a szépségek hire volt, mi a tüzijáté-
kok azon percze tapsaihoz hasonlít, midőn
egy-egy csillagnál ragyogóbb laptá jelenik
meg; mely taps a mily egyszerre jött, ép oly
egyszerre elnémul. Ot jó hírenél jobbnak, ne-
mes hírenél nemesebbnek találtam.

Nála voltam. Ó zongorázott, énekelt. Szen-
vedő és méla volt, bár vidám akart lenni.
Mártha, Linda mosolygó áriáit elforgató; a
szenvedő Lucia, Kunok epedő lyráit hallá-
tá; s minden nagy ária után mintegy ellő-
ké a billentyüket, kezeit ölébe nyugtatá, szen-
dén kigyult halvány tekintetét mintegy önfel-
ledten maga elé szegzé. Merengett, távol a
messziség ködében jártak képzelmei. Fialabb
koromban holdog ábrándokat alkottam volna
magammnak.

— S hát az angyaloknak is vannak fájd-
dalmai? — kérdezém végre akaratlanul.

E szókra föleszmélt, fölkel, mosolygott,
nevetett; báli jeleneteket idézett fel; leült és
kötött, hihetőleg, hogy ábrándjai távolában a
keresett s tán nem találó alakot előlem ellep-
lezze, párszor ismétlé: mi rég nem láttuk
egymást.

*) Lásd Hetilap 21. szám.

Kötői közt, íróasztalán, varrópárnája rejtékében papírszeleteket kezdék megpillantani, mindeniken néhány szó, néhány kijegyzett mondat vagy versstörök; s mindenik oly fájdalmas, oly szenvedő.

„A világ — írja egy helyt — egy tapodó-malom, melyben az emberiség ezredektől vonja igáját, a nélkül, hogy elébb haladott volna; s nehéz fáradalma gyümölcsét még meg sem kóstolhatja. — Az ember — írja más helyt — egy néger rabszolgá, mely kevesek számára a czukormalom kerekéhez van bilincselve, s azon mint létrán mind fölebb fölebb kell kapaszkodnia, ha kezét vagy lábát a kerek által össze nem akarja zúzatni a nyomokban tóduló nagyobb fájdalom által. — Szívünk most — látam tovább — maga a tenger, melybe ha az édes vizek özöne folya is, mégis keserű, mégis csak könyeket terem. És e hazá egy virágtalan tavasz.“

Hát még a fiatal hölgyek keble sem ment a világfájdalomtól? — gondolám magamban. Ki tehát a boldog? hová költözött el az öröm? Mi volt hát azon kedélyroham, mely táncztermeinket megtöltötte?

Ki látta folyóink valamelyikét egy szép nyári napon, midőn reggel a völgy mentében a víz színeit fejjér ködfátyol vonja be; estve felé pedig az eltűnt ködfátyol színterén pár napon át az akkor szárnyasodott kárászlepkék milliója jelenik meg, a folyót föl és le mint tarka hófélyek röpkedik végig keresve annyi millió közt egyet, s miután meg vagy nem találta, beáll az alkony: a kárászcsereg elvonnult; de a víz ezüst-tükrét belefult lepkék százezrei borítják, kiket öröm vagy fájdalom szédíte belé. S mégis ok azon pár napon, holnap újra kezdik kerengőjüket, tánczvigalmukat, míg egyik lefutják az élet pályáját. Kód és lepkejáték a mi örömünk is.

Ily gondolatok közt a harangok, a mély érzelem e megrázó muzsikája zúgni kezdének. Utczára rohantam, s lelkem a temetőbe ragadtott.

A kapu tárva volt, új vendéget vártak. Egyik jelenet sem kerülte ki figyelmemet.

A kert egyik félre eső zugában két férfi veté ásóját a földbe, egyik kezével verejtékét, a másikkal könyűt törölte. — Kinek ássák? kérdezem — Szeretett nőmnek, szeretett anyámnak — volt a felelet.

Mi szép, gondolám, így temetkezni el; mi szép a családi élet.

Tovább egy félig ásott sírban emberek működtek, ki nem látszva a mélységből, küzeledtemmel hatókat hallék, a sírásók nevetkeztek.

— Elég lesz — szolt az egyik — ne ássuk tovább, úgy sem nézi meg gazdagon hagyott özvegye.

— Dehogyan nem — felelt a másik — akár hogy lesz, csak mély legyen, azt kívánta; fél, ne hogy a más világról is visszatérjen.

Ah! — gondolám tovább — mi borzasztó mégis a családi élet.

Felébb egy fiatal pár lépdelt a sírok között, mindenik kezében rejtvegetett kis virágkoszorú. Egy tér felé tartának, melyen egy korán elhunyt nagy név porai nyugvának, ki nem alkota családot, mert mások boldogításáért szomjuhozott s maga kenyér után éhezett. A férj és nő koszorút hozott. Mindkettő fájdalommal állt meg, mindkettő könyezett. Szegény barátom! kiálta fel a férj. Szerelmem, mindenem — zokog magában a nő. Mindketten ugyan egyet, de más szavakkal siratának, egyet koszorúztak meg. Egyik barátját, másik a barátán szerelmest... egy ifjút, a ki mert sem barátját, sem szerelmest megcsalni nem bírta — magát föbe lötte.

Ah — gondolám magamban — mi szükséges, s mi borzasztó ugyanazon egyszerre a családi élet! Im, három szív, mely egymáson szakadt meg, a nélkül, hogy egymást ismerték volna.

A harangok még mind korgtak. A temető népesedni kezdett. Egy temetés jött, ko-

szorut hozott, melyet gyászba öltözött ifjak, fejjér szalaggal vettek körül. Egy gazdag polgárlányt temettek, kit egy ur szeretett, de a születés különbség miatt szülői elvenni nem engedék.

Egy más menet jöve, a halottat gyászszekér hozá, utána pár csaknem üres kocsi. Egy fiatal házast hoztak, ki nagyremények között nősült, de elbukott, s a gondok sírba viték. Neje még mielőtt befedték volna, kitörli könyűit, s a kocsiába segítő fiatal kezét megszorítva, látogatása folytatására kéri. Nem roszaságból, csak mert a fiatal özvegyiség ép oly irtoztató neki, mint vala az aggleányosság.

Hát ennyi között — gondolám — csak egy, azon szegény ott alant, az lehet boldog meg a sírban is? Mivé lett az élet? mivé a társadalom? mivé az ember? mivé a szív, a szerelem: hogy ide jutottunk? hogy még a temetőben sem szállhat magába a gondolkodó lélek, a nélkül, hogy a világ álarcozkodása ne zavarná.

Hol van, hová lett, hová költözött tehát a boldogság a földről? kérdezem magamtól; s mintegy kifáradva a nehéz gondolat terhe alatt egy mohos sirkőre dülök.

Elmélyedtem; karomra támaszkodva, elszenderedtem.

Egyszerre csak mintha lágy szárnyak édes andalító lebegését hallanám, s álmomban vagy vísiómban nem tudom, a távolban mintha angyalok seregét látnám felém a légből szárnyakon közelgenni. Középbem egy nagyobb szellem lebegett felém, mosolygó arcczal egész rózsaszín iris vagy gázban; körében mintha a szárnyas kis amorokat látnam volna, az ártatlanság hófehérjében, gyémánt fejjér nyilaikkal; s körülök reménylők jelmezű nagyobb tündérek repkedtek; mintha a gráciák lettek volna, vagy maga a szivárvány adta volna rájuk égi fátyolát.

— Ember! — szola hozzám a legnagyobb tündérelak — ismertek-e meg?

— Nem! — felelék magamon kívül.

— Elhiszem, nem ismertek már — folytatá — oly rég hagyók el e tájt. Én az öröm, a boldogság szelleme vagyok, s ezek az én tündéreim. Ne félj, jer velünk, s én megfelelek neked arra: hova lett a földről a boldogság.

És magával ragadtott. Egyszer egy kopár sziklára tett le, melynek virágait, virányait a szikla lábaihoz kigyomláva találtam.

— Im — szola ő — lakott földetek végpontján állsz, lábodnál hervadnak az élet virágai, vessd fel szemeidet, mond mit látsz a távolban.

És én egy szigetet láttam, ezüst víztükrözépet. A víz tükrén fejjérbe öltözött vidám gyermekek kis ladikokban eviczkelték fel s alá; a parton fiak, nevendékek tarták hálóikat vagy horgonyaikat. A vízben aranyezüst halak ragyogtak vissza a napsugarát, a víz színén a hatyuk között a vízi madarak serge enyelge a gyermekekkel.

A part hársónysima és zöld volt. Gyönyörű rétek nyultak el, s a selyemlágú fűben hófejjér báránnyak, tiszta gidók futkároztak, pihenő anyjoknál meg-megállva. A pásztor kis domb felett ült, s a báránnyak tánczához édesepedve fuvolázott.

Belebb kövér nyájok mint fejjér báránnyal fellegek heverték a kutak körül vagy a fejjér bollandó ifju fűben. Tovább tisztára mosott ökrök járták a barázdákat könnyű ekével, s a gazdák hullámzó serényü paripakkal száguldának most ide, majd oda a tág mezőn, mint a természet szelid hadjáratainak galoppenci.

Belebb hegyek emelkedtek, szelid erdővel, patak-hasított völgyekkel, ezüst szalagként ragyogó vízesésekkel. Itt ott köztök kicsiny fejjér házak, nagy csűrös kertek, még nagyobb gyümölcsösök. A nő, a házi élet anyyala, kis gyerekei társaságában kertjeit járda; s az őt kísérő kis fürge ebek, a le-

csüngő virágbojtokkal játszó macskák, szelid galambokkal emuláló gyermekek játéka. Örömmén boldog mosolyban ége egészségés tekintete, mely olykor fejjér keres a sik mezőn, s az asztal izletes étkei kiszámítására gondolt.

— Hányszor kérdezék — szolt végre az öröm, a boldogság szelleme — hol lakom, im látod annak tornáczát. Veitkezd le az ő embert... jer velem... hogy mutassam meg a kis házak gazdag belsejét, vagy ha nem követehetsz: ne sohajtozz hasztalan. Már láttad hol lakom. Menj, s mond meg, hogy élek, az öröm és boldogság szelleme él, elköltözve töletek, kik a természetet elhagyátok — a természet paradicsom kertében.

Ez ifju visiója mélyen meghatott. Feljegyeztem. Onnan adom minden commentar nélkül olvasóim kezébe.

Uj kender-növények.

Az újabb időben sok oly növényt vitének ki Angliába, a melyek rostjait úgy fel lehet dolgozni, mint a kender és gyapot szálait. Legnevezetesebbek: a jute (corchorus capsularis) Keletindiából, a melyből 1851-ben már 400,000 mázstát dolgoztak fel Angliában; — a china-fű (urtica nivea) egy neme a csalánnak, oly finom szövetet ad, a mely a batist és selyemmel vetekeedik, s a melyből már igen nagy kedvezésben részesülő nő zsebkendőket készítenek; — a ramy (urtica tenacissima) malay nyelven ramée, hasonló egy neme a csalánnak s Keletindiában, Java, Sumatra és Borneo szigeteken terem. Ez utolsó Münchenben már 3 év óta meghonosult; ha a novemberi dér meg is csipi leveleit, használhatni, s gyökerei újból kihajtanak. Szálai nagyon finomak, ép oly keményen lehet fonni, mint a lenet, de megegyezzen oly tartós és a nedvességet is jobban kiállja, mint a közönséges kender. Ültetésére nézt nagy előny az, hogy több évig tenyész, a nélkül hogy újra kellene vetni. — Az újabb szövetek anyagaihoz tartozik még az alpaga vagy angori kecske szőre, a melyből selyemhez hasonló szövetet, sőt Utrechtben bársonyt is készítenek.

Viddin és története. *)

Az Árpádok közül Imre király volt az első, ki a mostani Bulgáriát fegyveres erővel megtámadá s egy időre meghódítá. Ezért V. István, koronázási ünnepélykor egyszermind Bolgárország királyává is felkenette magát. V. István uralkodása után több ideig nem volt köze a magyarnak Bulgáriához. Azonban az Árpádtörzs kihaltával, Nagy Lajos, kinek dicsőséges hatalma annyira kiterjeszté a magyar birodalom határait, hogy akkor még Oroszország nagy része is mint alárendelt tartomány uralta a magyart, megtudván azt, hogy az egész keresztény világot veszélyel fenyegető ozman fegyver a bolgár fejedelmek győzelmét von, használni akarta a kedvező alkalmat, a magyar koronának Bulgáriához régi jogát fölevenitendő, s ez által egyszermind gátat vetendő az ozman terjeszkedésnek. Mely végből 1365-ben edzett hadseregével Budáról elindult, s Orsovánál átkelven a Dunán, legelőször is az erősített Viddint támadta meg ostrommal. A vár parancsnoka Sztrascimir, hősies kitartással védelmezte e pontot, de végre is engedni kellett az erősebb magyar fegy-

*) Alig hiszszük, hogy korszerűbb, s az idők igényeinek megfelelőbben szerkezett tudományos munka jött volna ki, mint derék statisztikusunk Fényes Elekétől „A török birodalom leírása,“ — melynek ismertetésére pár cikkét közölni célszerűnek tartottuk. E munka, mely 30 iven, s egy földabroszszal, az annyira érdekessé vált birodalmat történeti, statisztikai és geographiai tekintetben annyira kimeríti: a napokban már nálunk is kapható. Három p. forintért hasznosabb élvét alig szerezhetnek olvasóink maguknak. Szerk.

ik, szelid
kán, örö-
ges tekin-
ik mezőn,
a gondolt.
végre az
lakom, im
az ó em-
meg a kis
em követ-
láttad hol
z, az öröm
re tölelek,
rmészet

ott. Fel-
commentar

övényt vi-
it úgy fel-
yapot szá-
marus cap-
1851-ben
Angliában;
me a csae-
ely a bat-
lyból már
női zseb-
tica tena-
onlag egy
Java, Su-
Ez utolsó
osult; ha
eit, hasz-
ak. Szálai
lehet fon-
y tartós és
mint a kö-
egy előny
kül hogy
tek anya-
gy angori
z hasonló
észítének.

*)
y volt az
erővel
Ezért V.
szersmind
magát. V.
nem volt
onban az
kinek di-
a magyar
Oroszor-
tartomány
y az egész
etó ozman
met von,
t, a ma-
ogát föl-
ind gátat
fely vég-
Budáról
nán, leg-
adta meg
rascsimir,
e, de vég-
yar fegy-

idők igé-
tudományos
istikusunk
leírása, —
szólni cél-
30 iven, s
ekessé vált
geographiai
okban már
rt haszno-
maguknak.
Szerk.

vernek; s ezért magát feladván, mint hadifogoly Lajos által Horvátországba küldetett. Rövid idő alatt Viddinnek egész területe elfoglaltatott a magyarok által, s a győztes király Apór Dénes erdélyi vajdára bízta ennek kormányzatát, ki több ideig Viddinben székel, s ekkor több magyar család is megtelepedvén itt, Viddin magyarul Bodonynak nevezlett. — Sisman a bolgár fejedelem Murzat szultánnak ipává levén, kezét fogtak oly célból, hogy az elvesztett Viddint és területét egyesült erővel visszafoglalják. Erre Lajos király a következő évben serege élén ismét táborba szállt Viddin alatt, s 20 ezernyi magyar és oláh hadával 80,000 török és bolgár felett a legfényesebb diadalt vívta ki. — 1369-ben Vlajko az oláhországi vajda hűtlenül feltámadt Lajos király ellen. Apór Dénest és őrsérgét kiverte Viddinből, s Bolgárország fejedelmének kiküldteté magát. Ekkor Lajos a magyar banderiumokkal ujjalag, most már harmadszor, vette be Viddint; Vlajko pedig, ki az Erdélyből reátört Apór Miklós székegyeit szétverte, a Duna tulsó partján a mostani Kalafát körül állott vele szemközt, akadályozandó a magyarok átkelését a folyamon. Mindamellett Gara Miklós a macsói bán, az oláhok nyílzápora dacára az a Dunán átvitte a magyar sereget, mire az oláhok vajdájokkal együtt futásnak eredtek, s országuk belsejébe vonultak. Lajos értesülvén Apór Miklós és serege elvesztéről, békét kötött a vajdával, ennek Viddinben elfogott sógorát, Sztrascsimirt szabad lábra állítá, s Viddin és Magyar-Bolgárország helytartójává tette.

Nagy Lajos halála után, Mária leányának férje Zsigmond király, az ozmannak mindinkábbi előnyomulását nem nézhető nyugton, s feltette magában a törököt az általa elfoglalt Bulgáriából s később Európából is kivereni. Nagyszerű czélja előmozdítása végett több keresztény fejedelmek egyesültek vele; különösen a francia tetemes haderővel gyámoltá őt. 1394-ben, 130,000 főnyi hadsereg élén, melynek derekát a magyar képezé, először is a védelme alatt álló Oláhországba nyomult. A törökök a mostani Turnul-Severinnel várták a keresztényeket, de itt ütközetre kerülvén a dolog, megverettek, s a Dunán át Bulgáriába hajtottak. Zsigmond ekkor közbejött akadályok miatt visszatért Magyarországra, de csak hamar megjött onnan, s átkelvé seregével a Dunán, Viddint ostrommal bevette, s Nikápoly alá vonult. Itt a vitéz Bajazet szulán roppant seregével megütközött, de szerencsétlenül, mert a francziák szeszkeskedése, s az oláhok hűségese következése a keresztény hadsereg tökéletesen szétzúzott, 20,000 embert hagyván a csatapiacpon. — Ezután 20 év mul 1419-ben Péterfy Miklós visszaadta a kölesönt, mert ugyancsak Nikápoly és Nissza közt, rettentően megverte a törököt, 80,000 emberüket egészen tönkre tette, s már ekkor a magyar hadvezérek közt az ozmannok féltelmes ostora Hunyadi János is feltűnt.

Ezután Hunyadi János bámulandó vitézséggel s roppant szerencsével harcolt az ozman ellen; de olykor a túlnyomó erő irányában még sem boldogulhatott. Így 1444-ben Ulászló király 20,000 magyar, oláh és lengyel sereggel elindulván, miután Bolgárországot visszafoglalta, Várnánál ütközetre került a dolog. A török sereg, háromszorosan is felülmúlva a magyar hadat, ezt tökéletesen szétverte, maga Ulászló is csatapiacpon maradván, a hős Hunyadi pedig futásban keresvén menedéket. — A szerencsétlen várnai ütközet után, Magyarország kapui tárva nyitva lettek az ozman előtt, s ha Hunyadi János és fia a nagy Mátyás hős vezérével nem áll a résen, a félhold egy századdal hamarabb tüzetelt volna ki Buda falaira. — 1501-ben Mátyás király szerelemfia, Corvin János, előbb Boszniában veréven meg a törököt, Bolgárországba is benyomult, itt Viddint elfoglalta, s a törököt Nikápolyig kergetvén, roppant hadi zsákmánnyal, s a török járon alól megszabadított bolgár-oz-

reivel tért vissza honába. — A mohácsi vész után csakugyan bekövetkezék az, mitől már régóta lehetett tartani. Az ozman elfoglalta, megigázta Magyarországot; ez időtől fogva Bulgáriával semmi köze nem volt többé a magyaroknak...

Viddin, magyarul: Bodon, hajdan Viminacium, fekszik a Duna jobb partján, Orsovától délre 15 mérföldnyire, kies környéken. Magát a várost egyedül erősítvényei, s még inkább 45 moshéjának magas nyulánk félholdas minaretjei teszik sajátos tekintetűvé. Egy híres utazónak azon megjegyzése, miszerint minden török város egy, kivülről arany, belülről rothadó gyümölcs, Viddinre is alkalmazható. Utcái, épületei rondák, összevissza kuszált, szabálytalan csoportozatok minden csin, izlés, simetria és tisztaság nélkül. Kötő pompás épületei egy sincs. Még a pasha lakhelye is, a Dunára dülő vár is csak oszlopokkal támogatott roskadozó épület. A belvárosi moshék, a külvárosba kiszorított óhitű egyház és érseki lak, a khámok, vendéglők, nyilvános fürdők szintén rondák s elhagyott állapotban sinlőnek. A fedesei nagy bazar vagyis vásártér, hol különféle ipar- és terményczikket olcsón lehet kapni, rongyos tetejű. A kávéházak, medressek, nagybárá nyílt fabódék; temetőkerületei egész földüve lepte el. A belvárosban, vagyis az ugynevezett várban csupán törökök és néhány zsidó lakik; az ettől elválasztott külvárosban bolgár- és oláhok, kik bár ősi nyelvüket, vallásukat együtt megtarták, de sok tekintetben egybeolvadtak hódító uraikkal. Az összes népesség száma 26,000, kiknek nagyobb része török, s kereskedéssel, hajózással és müiparral foglalkozkodnak. Epen a város előtt van egy hosszú dunasziget, s evel szemközt Oláhországban fekszik a híres beszancolt Kalafát, mely a mostani orosz-török háboruban annyira elhíresedett. — Viddin, mint erős vár, s Bolgárországnak védbástyája igen sokszor ostromoltatott s bevételt. Midőn Bolgárország szintén a magyar korona védelme alatt állott, Viddinben rendes helytartót tartottak a magyarok, s ezek közül többen megtelepedének itt. Palaeolog János görög császár, rettegeve a trónját veszélyeztető ozman hatalomtól, szorongatott állapotában ígéretet tőn a pápának, miszerint országában a görög helyet a rom. kath. vallást hozandja be, s a pápával együtt segélyadásra hívta föl Nagy Lajos magyar királyt a török ellen. Ez ügy elintézése végett Viddint tüzék ki személyes találkozásuk helyéül; hol is mindketlen fényes kísérettel megjelentek, s a magyar király kedves mulató helyéről Lippáról, nagylelkű és bájos nejét Erzsébetet is magával vitte. S miután a hatalmas Lajos a győnge byzanci császárt segélyadási ígéretével megvigasztalá: Viddin a legpompásabb lakomák, fejedelmi mulatságok színhelyévé lön. — 1738-ban II. Rákóczy Ferencz fiát Györgyöt, az austriai háboruba keveredett porta íjlesztő papánczul akaráván felhasználni, Erdélyország fejedelmének kinevezte, s hogy a magyar határokhoz közel legyen, Viddinbe küldötte. Itt a viddini pasha rendkívüli pompával fogadta őt; üdvözlő ágyulövések közt 300 keletiesen felcizfrázott lovaggal ment eléje, diszes sátorokat huzatott a mezőn, s több napon át fényes lakomákat, harcjátékokat, löversenyt s nyilazást rendelt tiszteletére. Ezután Rákóczy György a nagyvezér táborába mene; mert azt gondolta a porta, hogy mihelyt megtudja a magyar, hogy Rákóczy a török hadsereg élén áll, mindjárt az egész nemzet lóra ül és fegyvert ragad. De csatlakozott; mert senki sem mozdult, s miután szeptember elején a törökök Orsovánál visszaverettek, Rákóczy Viddinbe tért vissza.

Az 1828-ki orosz-török háboruban Achmet viddini pasha igen rosszul viselte magát; mert Geismar orosz tábornok sokkal kisebb erővel éjjel sereget megtámadván, egészen szétverte, s annyira megriaszította, hogy a törökök még az erős kalafati sánczokat sem merték védeni, hanem gyáván Viddinbe visszahúzódtak.

LEVELEZÉS.

Zilah mart. 16-kán.

Tisztelt szerkesztőség! A napokban, egy reggel, Zilahon, a város határában, sőt a tulajdonképi várostól nem mesze egy meggyilkolt ember hulláját találták. Fején több fejsze ütés látszott. A vizsgálat foly, eredmény nélkül eddig elő. Különbösen a szegény sorsu meggyilkolt Szilagy-Csebbe való volt; magán ügyben utazott Zilahra, estve későn indult el onnat, haza felé, reggel halva találtatott. Ugyanaz éjjel egyik szülőhegyen, még pedig a bűntény színhelyétől nem nagyon távol, pinczefelverés történt.

Récsén, Krasznamegyében, közelebből három cigányt akasztanak fel, egy még a nyáron elkövetett gyilkosság miatt.

A Pesti Napló 45-ik számában, a nagyszerű tudományi társulat gyűlése leírásában, egyik értekező által kiemeltetik, hogy a mármarosai havasokon gentiana cruciata is található. Ez Zilahon is, a Sármas mezőn elő van; s másutt is a környékben. Nép nyelven tolvajsébfü.

A Vasárnapi újságnak nálunk tizenöt előfizetője akadt; teljes bizalmat helyezünk Pákh Albertbe, hogy igényünknek megfelelően. Czel-szerű lenne a politikai híreket is, legalább rövid kivonatban közleni; így még több előfizetőre számíthatna.

Biztos hálomás szerint Bács társasága szándékszik K. Fehérvárról Zilahra jöni. Négy éve, hogy színészek nem látogattak meg bennünket; most is tavasszal.

Nagyon csodálom, hogy Kolozsvárt még semmit sem lendítettek a Garay árvák részére; kivéven a lelkes unitarius collegiumi ifjuságot. Szavlati estély stb. stb. csak rajta!*)

A tartományi törvényeszek tehát csakugyan Zilahra jö át, mint tudjuk.

Közelebből hallám, hogy a Meszesen egy, a néptől is úgy nevezett, Traján utja létezik; utána járok majd.

Ömlik a sok előfizető iv hozzánk mind-egyre, többnyire azonban üresen maradnak: az e tekintetbeni visszaélések bevágták az utját annak, hogy valamire praenumerant lehet-
sen kapni. Tompa verseire is alig akadt három. Bereczki Károly, ki az irodalomnak legbuzgóbb pártolója volt, a hozzá küldött ívet soh' sem hagyta üresen, s sok előfizetőt szerzett, most a hozzá intézett előfizetési felhívásokat félreteszi Igen, mert néhányszor már, midőn pedig a pénz felküldte, könyvet nem kaphatott; így járt, mint már íram a nagyenyedi Album II. közzététel stb. Ily nemű gondatlanság számíthatlan kárt tesz az irodalomnak. Egyébíránt: „Tavaszi virul, — a hegyek ormirul.“

O — q

H I R F Ū Z É R.

* Szebenben jelenleg egy térképe készűl Erdélynek az újabb politikai és törvényeszéki felosztás szerint. E térkép pontosságára a főmérnök vezetése mellett felügyel a cs. k. országos szervező bizottmány, s minthogy erre nézt a legjobb kűtfők s a legpontosabb mérések lőnek felhasználva, megjelenése egy rég érzett hiányon fog segíteni. Két lapból fog állani, s akkora arányban készűl hogy 1 hüvelyk 6000 ölet képezend. Előfizetési ára három pft. (Előfizetéseket juniusig elfogadnak a politikai hivatalok, Kolozsvárt a keresk. és iparkamara is:.)

* A kistalvi lőpormalom m. hó 22-kén légebe repült. Gyanítják, hogy a fellobbanást azon ács okozta, a ki a padozat kijavításával foglalkozott. Emberélet nem esett áldozatul.

— A jesuiták jövő tavaszkor és őszön missioszonoklatokat fognak tartani Erdély és Magyarországon.

*) Epen most folynak a készülétek e czélra, s tán nem soká bővebben irhatunk felőle. Szork.

